

Podpůrná opatření jsou v navštívených školách u sociálně znevýhodněných žáků využívána hlavně pro asistenty pedagoga, pedagogické intervence a předměty speciálně pedagogické péče. Především širší možnost využití těchto konkrétních podpůrných opatření je považována za zásadní přínos novelizované vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Sledováno bylo také využití kompenzačních pomůcek, využití speciálního pedagoga a dalšího učitele ve třídě.

Školy se na poradenská zařízení neobracejí primárně kvůli sociálnímu znevýhodnění žáků, ale kvůli jejich vzdělávacím či výchovným obtížím. Odlišné kulturní a životní podmínky se tak někdy stávají součástí širší diagnózy žáka. Pracovníci škol upozorňovali na případy, kdy rodiče nesouhlasí s tím, aby sociální znevýhodnění bylo uváděnou součástí diagnózy.⁶⁶ Sociální znevýhodnění je proto podchyceno spoluprací s poradenským zařízením jen u menší části případů.

Následující tabulka uvádí odhadované počty sociálně znevýhodněných žáků v navštívených školách a počty žáků se speciálními vzdělávacími potřebami z důvodu odlišných kulturních a životních podmínek vykázaných školou k 30. 9. 2019⁶⁷.

TABULKA 9 | Srovnání odhadu počtu sociálně znevýhodněných žáků školy a žáků vykazovaných v kategorii odlišné kulturní a životní podmínky⁶⁸

Škola	Odhadovaný počet sociálně znevýhodněných žáků	Vykazovaní žáci se SVP z důvodu odlišných kulturních a životních podmínek
Škola A	189	2
Škola B	93	5
Škola C	85	12
Škola D	343	4
Škola E	96	4
Škola F	48	25
Škola G	37	11
Škola H	87	19
Škola I	86	21
Škola J	97	2
Celkem	1 161	105

Nejen z uvedených důvodů se školy vzdělávající sociálně znevýhodněné žáky nemohou spoléhat pouze na podporu poradenských zařízení a přiznaná podpůrná opatření. Podpůrná opatření nepůsobí preventivně, jsou přiznávána až v případě obtíží, nicméně právě preventivní práce je u sociálně znevýhodněných žáků velmi potřebná. Ředitelé škol zmiňují např. potřebu přítomnosti asistentů pedagoga v 1. ročnících jako zásadní. Využití podpůrných opatření se také komplikuje u škol s vysokou fluktuací žáků, což je právě situace škol vzdělávajících vyšší podíl žáků z vyloučených lokalit. Možnost využívat podpůrná opatření zaniká v okamžiku, kdy se odstěhují žáci, pro které jsou doporučena, a systém podpory žáků se tak může v průběhu roku narušit. Podle zkušeností z navštívených škol nejsou sociálně znevýhodnění žáci zpravidla připraveni o možnost čerpat podpůrná opatření v případě vzdělávacích či výchovných obtíží, samotná kategorie jiných životních podmínek jako specifická podoba speciálních vzdělávacích potřeb však není pro čerpání podpůrných opatření na konkrétního žáka zcela vhodná.

⁶⁶ Specifickým případem může být apriorní požadavek na vyšetření romských žáků a jeho rozpačité vnímání rodiči, jak ho popisuje Dana Moree ve studii *Cesty romských žáků ke vzdělávání: Dopady inkluzivní reformy*, Nadace OSF 2019, str. 21 ([dostupné zde](#)).

⁶⁷ Uvedení žáci se znevýhodněním souvisejícím s odlišným kulturním prostředím nebo jinými životními podmínkami žáka, které brání v naplnění jeho vzdělávacích možností na rovnoprávném základě s ostatními, jimž jsou rovněž poskytována podpůrná opatření. Podle výkazu M 3 o základní škole podle stavu k 30. 9. 2019.

⁶⁸ Včetně škol zahrnutých do pilotního šetření.